

Согласована
на педагогическом
совете
протокол 1 от 26.08.2024г.

Утверждена
приказом директора
ГБОУ «С(к)ОШИ
для детей с ЗПР»
от 28.08.2024г. № 56-од

Ненан (нохчийн) маттахь литературни йешаран
сица кхиарехь тIаьхьадисна берашна
лерина йолу дешаран хьукматийн белхан программа
НОДА (вариант 6.2) лерина 1-4 классашна, 5 шаран

Хоттийнарг: Йуьхьанцарчу школан хьехархой

Соблжа-ГIала
2024г

1. Довзийтаран кехат

Дешаран предметан «Литературни ешар» йуьхьанцарчу 1-4-чу классашна сица кхиарехь тлаьхьадисна бераш нисдан лерина йолу белхан программа х1отгийн х1окху документин бух т1ехь:

- Федеральни закон от 29.12.2012 г. № 273-ФЗ «Об образовании в Российской Федерации»;

- Приказ Министерства образования и науки РФ от 19 декабря 2014 г. № 1598 «Об утверждении федерального государственного образовательного стандарта начального общего образования обучающихся с ограниченными возможностями здоровья»;

- Приказ Министерства просвещения Российской Федерации от 21 сентября 2022 г. № 858 «Об утверждении федерального перечня учебников, допущенных к использованию при реализации имеющих государственную аккредитацию образовательных программ начального общего, основного общего, среднего общего образования организациями, осуществляющими образовательную деятельность и установления предельного срока использования исключенных учебников»;

- Э.Х.Эдиловн Нохчийн меттан, дешаран йуьхьанцарчу классашна лерина герггарчу хьесапехь йолу программа, Нохчийн Республикин дешаран а, Гилманан а министерствос магийна йолу. Базисни дешаран планан 3-чу вариантто Литературни ешарна луш йолчу таронашца нисьеш.

- АООП НОО обучающихся с НОДА ГБОУ «С(к)ОШИ для детей с ЗПР»;

- Положение о разработке рабочих программ учебных предметов, коррекционных курсов, утвержденное приказом директора от 30.05.2023 года № 47-од;

Литературни йешар - йуьхьанцарчу классийн предметашна йуккъехь коьртачарах цхьаь йу. Нохчийн матто санна, цо а 1амадо бер шера а, нийса а йаздан, аьтто бо йукъара кхиарехь а, г1иллакх-оьздангаллин мехаллаш т1ехь кхиош а. Х1окху предметехь кхиамаш бахаро таро ло берана йуьхьанцарчу школан вукху предметашца ларош деша.

Йуьхьанцарчу школахь х1ара предмет 1амор т1ехьажийна хир ду х1окху 1алашонашка кхачарна:

-кхетаме, нийса, шера къастош еша;

-ша йобшучу текстан а, цуьнан чулацамца йолу шен йукъаметтиг а билгалйоккхуш болчу къастош йешаран коьртачу г1ирсех (соцунг1а, интонаци, маь1нин тохар, ешаран чехкалла) пайда а оьцуш, йеша;

-дешаран книгин чулацамах кхиар, шенна справочни аппаратах пайда эца хаар (т1етовжар, корта, абзацаш и д1. кх. а.);

-исбаьхьаллин -кхоллараллин а, х1ума довзаран а хьуьнарш шегяхь кхиор, исбаьхьаллин произведенино шена бина т1елаткъам шен синхаамашца бовзийтар; дешан исбаьхьалле йолу эстетически йукъаметтиг кхиор;

-исбаъхъаллин текстан г'ирсашца синъобздангаллин мехаллаш йуъхъанцарчу классийн дешархошкахъ кхиор; дика а, вуо а къасто хууш, кхидолчу къаьмнашка лерам болуш кхиор.

Йуъхъанцарчу школахъ литературни ешаран коьрта лалашо - иза шена оьшшу книга харжа хаарца а, и кхеташ ешарца а ша-шен терго йаран дешар карадерзоран хъуьнарш шехахъ кхиор йу. Цу г'уллакхана ох'ла хилар билгалдолу ешначух кхеташ, дика йеша хаарехъ, книгаш йовзарехъ а, шенна харжа хаарехъ а, шен синъобздангалла лакхайаккхарехъ книга оьшуш хиларх кхетам кхиьна хиларехъ а.

«Литературни йешар» предмето чулоцу х'лара дакъош: дешархочун «Йешарца доьзна г'уллакх», «Исбаъхъаллин текстийн буха т'ехъ долу дешархойн кхоллараллийн г'уллакх», «Берийн йешаран гуо» йаздархойн ц'ерш а йовзуйтуш, дешархошна кху предметехула йевзар йолу йерриге а произведенеш, хуьлийла уьш дийна произведенеш йа церан дакъош. Программи йукъа дог'лу иштта кхидолу дакъош а: «Литературоведчески пропедевтика», «Библиографически культура», «Къамелан кепашца доьзна долу г'уллакхаш».

Боккха тидам т'ебахийтина нохчийн матте ладог'лар декъана а. «Йешар» ц'е йолчу декъехъ къаьсттина тидам т'е бахийтина къастош йешарна. Йуъхъанцарчу классашкахъ нийса а, шера а йешарехъ карадирзинчу хаарша аьтто бийр дешархойн лакхарчу классашкахъ литература йовзарехъ а. «Дистхилар», «Йоза» дакъоша аьтто бийр бу барта а, йозанан а къамел кхиорехъ. Боккха тидам т'е бахийтина вистхила хаарна а, къамелан оьздангаллина а, меттан исбаъхъаллин г'ирсаш караберзорна а.

«Къамелан кепашца долу г'уллакхаш» ц'е йолу дакъа къамелан кепаш йовзийтина ца лаш, х'лума довзаран а, синъобздангаллин, интеллектуальни, кхоллараллин г'уллакхаш чулоцуш а ду шена. И г'уллакхаш кхочушдо дешаран, лилманан г'лараевллачу, исбаъхъаллин тексташ т'ехъ болх бечу хенахъ. Йешарца, йоьшург т'еэцарца, исбаъхъаллин тексташ т'ехъ болх барца цхъаьна кхочушхуьлу дешархочун синъобздангалла, кхолларалла кхиарца доьзна долу г'уллакхаш а. Исбаъхъаллин тексташ йешар бахъанехъ карадирзина хаарш дерзадо дешархоша шаьш кхочушдечу кхоллараллин г'уллакхашка: къастош а, йахъашца а йешар, тардина дийна суьрташ кхоллар, инсценировкаш йар, барта а йозанца йухасхъайийцар шаьш йешна исбаъхъаллин произведенеш, тайп-тайпанчу теманашна барта а, йозанца а аларш кхоллар и д'л. кх. а.

«Берийн йешаран гуо» декъехъ кхочушхуьлу исбаъхъаллин тексташ харжаран принципаш. Царна йукъахъ уггаре а мехала йерш йу: йеша дог дар, йоьшучух кхеташ хилар, тематика, проблематика. Текташ шайца к'лорггера кхетош-кхиоран маь'на а долуш, тайп-тайпанчу жанрашкахъ хила йеза. Кхечу къаьмнийн произведенеш йовзийта а мегар ду, нагахъ шайца цхъа пайден дерг дохъуш уьш йелахъ. Кху декъа йукъа дахана оьрсийн туьйранаш, г'лараевллачу оьрсийн йаздархойн Л. Толстойн, Г. Скребницкийн, В. Бианкин, А. Гайдаран произведенеш.

«Литературоведчески пропедевтика» декъехъ билгалбина исбаъхъаллин тексташ йоьшучу хенахъ дешархой шайх хъакхалур болу а, бийцаре беш, шайна т'ехъ болх бен болу а литературоведчески кхетамаш.

Тексташ тлехь болх бечу хенахь дешархойн карахь мехала глирс хилла длахлуьттур бу и литературни кхетамаш.

«Библиографически культура» декъо аьтто бо йеша билгалйинчу литератури йукъара оьшу книга харжа хууш хилар кхиорехь, оглавлени, аннотаци карорехь, суьрташ дежкина художник, автор билгалварехь, иллюстрацеш текстан хиламашца буозарехь, ткъа иштта ламаво тайп-тайпанчу справочни материалашца болх бан.

Йуьхьанцарчу ишколехь хлара предмет ламо билгалдинарг 319 сахьт ду:

1-чу классехь- 66 сахьт, кИрнах 2 сахьт, 33 белхан кИра;

1-чу тлаьхьакхиоранклассехь 66 сахьт, кИрнах 2 сахьт (33 белхан кИра)

2-чу классехь- 68 сахьт, кИрнах 3 сахьт, 34 белхан кИра;

3-чу классехь-68 сахьт, кИрнах 3 сахьт, 34 белхан кИра;

4-чу классехь- 51 сахьт, кИрнах 3 сахьт, 34 белхан кИра.

2. Дешаран предметехула болу йуьхьанцарчу йукъара дешаран чулацам

Къамелан кепаш

Ладоглар

Дуьйцу къамел ладогларца тлеэцар, цхьанатайпана иза кхетадар, ладогларначуьнца доьзна хаттаршна жопаш далар, ладогларначун чулацамах лаьцна шена хаттар дала хаар, хлун лалашо йолуш ладуьглар кхамеле кхетадар. Стихотворни кхамеле ладоглар хаар, ладогларначун дог-ойла къастор.

Йешар

Хезаш йешар. Кхеташ, нийса, цхьанаэшшара хезаш йешар. Йешаран чехкалла доза тухуш къастош йац, хлора дешархочун башхалле хьожжий къастош хуьлу и барам. Йешаран сихалла тлаьхь-тлаьхьа чехкайоккху. Йоьшучу хенахь соцунгларший, интонаций, сацаран хьаркаш лар а деш, кхетаме, нийса, цхьанаэшшара дийначу дешнашца йешар.

Дагахь йешар. Дагахь йоьшучу хенахь йоьшучун маьлнах кхеташ хилар. Ешначу текстехь оьшуш болу хаамаш карон а, меттан исбаьхьаллин глирсаи ган а хаар.

Къамел дар. Барта къамелан оьздангалла Монологически къамел барта къамелан кеп санна. Монологически кепара аьллачун коьртачу маьлних кхеташ хилар. Къамелан кепаш: дийцар, суртхлоттор, ойлайар.

Шен аларехь меттан исбаьхьаллин глирсех пайда эцар(синонимех, вастаме дешнех, антонимех, дустарех, эпитетех). Шен аларна план хлоттор. Монологически алар дозаделла а, маьлна долуш а хилар. Диалогехь ден къамел: цуьнан башхалла. Хьайца къамел деш волчуьнга ладоглар а, цо дуьйцучух кхета а, цунна жоп дала а хаар. Хьуна ца хетачу, кхечу кепара олучуьнга а ладоглар а, делил а далаш, тешшош цунна жоп дала а хаар. Кхечу къомах волчу нийсархочуьнца диалог длаьбочу хенахь цо дечу къамелах кхеташ, цуьнан культурин башхаллаш тидаме а оьшуш, иза тлеаца хаар. Шен къамелехь меттан исбаьхьаллин глирсех пайда эца хаар.

Йоза. Йозанан къамелан оьздангалла.

Йозанан къамелан барамаш. Йозанца аьллагун чулацам билгалйинчу темица богуш хилар. Йозанехь йовзуйту коьчал маьлна а долуш, вовшашца йозаелла а хила езар. Йозанан къамелехь меттан исабьхьаллин гирсех пайда эцар. Йозанехь шена хетарг ала хууш хилар: хаттарна жоп дала, изложени, йоцца сочинени йазьйан (суртлотторан, дийцаран, ойлайаран кепехь).

Йешаран гуллакхийн кепаш

Дешаран а, лилманан кхетаме тексташца а бен болх (хума довзаран декьехула долу гуллакхаш).

Дешаран а, лилманан кхетаме текстех болу йукьара кхетам. Шен маттахь и тексташ кхеташ тлеэцар. Ешначун чулацамца доьзначу хаттаршна жобпаш далар. Хаамаш луш болу гирсийн хьаст санна дешаран, лилманан кхетаме тексташ тлеэцар, царах кхеташ хилар. Дешаран, лилманан кхетаме текстийн тема а, коьрта ойла а (идей) билгалъйар. Маьлнин чекхдевллачу дакъошка текст екьар, царна цле тиллар. Текстехь бахьанин-тлаьхьалонан зленаш билгалъйар. Текстехь коьрта дешнаш билгалдар. Оцу коьртачу дешнашна тле а тевжаш, текст йуха-схьайийцар. Нохчийн дешнаш а, дешнийн цхьаьнакхетарш а, дийнна предложенеш а оьрсийн матте а, оьрсийн маттера нохчийн матте йаха а хаар.

Исбаьхьаллин тексташца болх бар

Дешархочун хума довзаран декьехула долу гуллакхаш Исбаьхьаллин текст вукху текстех къаьсташ хиларх кхетар. Текстан цле а, кортош а, чулацамца бозабеллачу йукьаметтигех кхеташ хилар. Текстан чулацамах лаьцна долчу хаттаршна жобпаш далар. Меттан исбаьхьаллин гирсех пайда эцарца исбаьхьаллин текст йухасхьайийцар (йуьззина, йоцца, хоржуш). Исбаьхьаллин текстан жанр, тема, коьрта ойла (идей), сюжет, длаьлоттаман билгало (антитеза) къастор. Текст дакъошка екьар, хлора декьан тема билгалъйар, коьрта дешнаш а, исбаьхьаллин васташ а къастор. Даькошна цлерш таька а, цлеран предложенийн а, хаттарийн кепехь план лотто а хаар. Турпалхойн дика а, ледара амалш билгалъйаха а, персонажаша дечу гуллакхашка, йаздархочо еллачу характеристике хьаьжжина а мах хадо хууш хилар. И характеристика лучу хенахь персонажийн гуллакхийн бахьанин-тлаьхьалонан зленаш билгалъйахар. Ша дийриг турпалхочо иштта хунда дира бохучух кхетар а, цу декьехь шена хетарг ала хаар а.

Дешархочун кхоллараллин гуллакхаш

Къастош йешар. Йаьхьашца йешар. Прозехь йолчу текстана инсценировка лоттор. Ешначу исбаьхьаллин произведенин буха тлехь шен текст кхоллар. Барта дешнашца суртдиллар. Изложени. Мини-сочинени. Нохчийн маттера дош, дешнийн цхьаьнакхетар, предложени оьрсийн матте а, оьрсийн маттера нохчийн матте а дакхар. Нохчийн барта кхоллараллера оьрсийн хлетал-металшца,кицанашца, аларшца маьлница догуьрш лахар. Ша туйранаш кхоллар (ламийнчаьрца догуьш) къоман дахарехь дерг а, культуриг бакьдерш йукьа а далаш.

Нохчийн а, оьрсийн а литературийн тексташ кхоллар, церан йукьара дерг а, башка дерг а билгал а деш.

Дикаллин мехалла — дуьненан цхьа даька хиларх кхетар, цигаь адамаш вовшехдозу йагарйина ца валлал

дукчачу з1енашца, царна йукъахъ ду матто деш дерг а, ийманехъ вахаран т1едахкарш т1е а оьцуш (кьинхетаме хила, хъайца наха лело луург цаьрца д1алеладе ахъа).

Иллиман мехалла дерриг адамийн дахаран мехаллин буха т1ехъ лаьтта, дуьненан 1аламан цхъа дакъа ша и хиларх кхета веза. 1алам дезар — адам ша деха меттиг иза йуйла хууш, и лардар, цуьнан исбаьхьаллах воккхавер. Исбаьхьаллин а, 1илманан а литературийн говзариин текстийн г1оьнца 1аламе безам кхоллар).

Бакьдолучун мехалла — адамийн культуриин дакъа, хиламийн де кхиар, социальни хиламашкахъ дерриг а вовшехдозуш хилар .1илманан мехаллийн буха т1ехъ хиларх кхетар; хаарш мехала хилар;бакьдерг т1еч1аг1дар, х1уманан бухе кхиа г1ерттар мехалла санна хилар.

Добзалан мехалла — адаман дахарехъ добзал маь1не хиларх, ша схъаваьлла бух мичара бу хаар; добзалехъ барт-ийман ч1аг1дар, гергарлонаш лелор, вовшашна г1одар, воккхачун ларамбар, церан г1иллакхаш лардар.

Кьинхьегаман а, кхоллараллин а мехалла — адамийн дахарехъ кьинхьегаман маь1нах кхетар, цхъа- барт, йукъара 1алашо, жобпалла, возуш цахилар, кьинхьегаман мехалла хаар, литературин а, кхоллараллин а кьинхьегам ларар.

Гражданственностан а, патриотизман а мехалла — йукъараллин, халкъан декъашхо, мехкан а, пачхьалкхан а векал санна ша хетар а; шен меттан долуш- долучун а, хиндолучун а жобпалла хаар, шен мехкан балахилар: цуьнан истории, меттан, культуриин, цуьнан дахаран, цуьнан халкъан ларамбар.

Адамаллин мехалла — России хилла ца 1аш, денан ерриге йукъараллин а гражданин ша хетар, и мехалла ехаш а, кхиар а хилийта оьшург бу машар, цунна г1уллакхашдар, толерантность хилар, кхечу культуриин а, меттанийн а ларамбар.

3. Предмет 1аморца доьзна долу жам1аш

Литературни йешар 1амочаьргахъ хила деза личностнижам1аш.

Х1ара предмет 1амочу хенахъ йовзар нисло массо а тайпа бохург санна кьоман мехаллаш (патриотизм, добзалан мехаллаш, 1алам, кьинхьегам а, кхолларалла а, искусство, литература, дин). Кхузаманан, махкана а, халкъана а пайден хир долчу кепара оьзда, ийман долуш, кхидолу къаьмнаш лоруш, к1ант-йой кхиор ду хила дезарг цу предметана бухе диллинарг.

Йуьхьанцара школа чекхъйаьккхинчу дешархойн программа караерзийча хила деза жам1аш:

-дешархой синьобьдангаллин мехаллаш йевзаш, кьоман г1иллакх-обьдангаллин баххаш т1ехъ кхиьна хилар;

-добзалан дахар девзаш хилар;

-къоман культура а, бусулба дин а девзаш хилар;

-Росси пачхьалкхан гражданин ша вуйла хууш хилар;

-синьобьдангаллин мехаллаш кхиор дешархойн коьртачу г1уллакхашна т1е дахар: урокийн, урокел арахарчу а, йукъараллин пайдечу а.

Россин йукъара этнически а, граждански а цхъааллаш кхиор, вуьшта аьлча:

-ша муьлхачу кьоман векал ву а, Россин пачхьалкхан гражданин ша хилар а кхетор; йукъара российский а, граждански а, нохчийн гIиллакх-обздангаллин а мехаллаш шегахь кхиор;

-исбаьхьаллин произведенийн буха тIехь шегахь адамаллин а, демократически а мехаллаш кхиор;

-шен кьоман культурах, бусулба динах, а долу хаарш хилар, кхечу къаьмнех а, церан культурах, динах лаьцнарг а девзаш хилар; кхечу къаьмнийн культуре а, динца доьзначу ламасташка а ларам шегахь хилийтар;

-шен кьоман гIиллакхаш а девзаш, кхечу къаьмнашца а гIиллакхашца а, динца а йобзна йолу йукъаметтигаш ларъйан хаар;

-доьзалан ламасташка тергаме хила везар шегахь кхиор;

- Iалам лардан а, шен а, нехан а могушалла ларъйан езарх кхеташ хилар;

-таханлерчу дуьненахь вахаран Iалашонца шен амал кхиор; шен нийсархошца а, баккхийчаьрца а девне ца вуьйлуш, машаре ваха болу лаам шегахь кхиор;

-дешархочун социальни декхарш карадерзор; дешаре лаам кхиор; дешар шена оьшуш хиларх кхетар;

-къоман а, кхийолу а литература ешарца синъобзданагаллин мехаллаш а, эстетически синхаамаш шегахь кхиор.

Литературни йешар Iамочаьргахь хила деза метапредметни жамIаш:

-дешаран Iалашонех а, декхарех а кхеташ хилар, кхоллараллин кепара хьесапаш кхочушдар;

-шена хьалха хIоттийнчу декхаре хьаьжжина, дешаран декъехула билгалдан леринарг къасто а, цуьнан мах хадо а, и кхочушдархьама эвсаре некъ харжа а хаар;

-ша баьхначу кхиамийн бахъанех кхеташ хилар шегахь кхиор (ткъа иштта цададаларан бахъанех а, иза лазаме ца долуйтуш тIеэца хууш а хилар;

-коммуникативни а, хIума довзаран а декхарш кхочушдаран Iалашонца меттан гIирсех пайда эцар;

-дечун логически кепаш (дустар, анализ, йукъара маьIна дар) караерзор;

-кхечу къаьмнийн нийсархошца цхьаьна дечу гIуллакхашкахь йукъара Iалашонаш билгалъйар, хьан, хIун дийрду къастор, цаьрца цхьаьна тергам латгор, ша а, вукхара а дечун цхьанакепара мах хадор; девне ца дерзош, Iотгаме дерш дIадерзор, ларамца тIеэцар кхечу къомах волчун амалехь дерг;

-базови предметийн кхетамаш, кхечу предметашца боьзна кхетамаш а караберзор, шен предметца уьш буозар.

Литературни йешар Iамочаьргахь хила деза предметаца доьзна долу жамIаш:

-къоман а, дуьненан а, культурийн хилам а, синъобздангаллин мехаллаш, ламасташ лардаран а, кхидIа а дIакховдоран гIирс санна литературех кхетар;

-ша-шен кхиарехь йешаран мах лакхара хиларх кхетар; вилина йоьшуш хила везаш хилар болу лаам шегахь кхиор; дуьненах а, къоман исторех а, культурах а болу кхетамаш кхиор; Йуьхьанцара гIиллакх-обздангалла кхиорехь литературу дIалоцу меттиг къасто а, дика а, вуо а хIун ду хууш хилар;

-х1унда еша еза бохучух кхеташ хилар, цу декъехь тайп-тайпанчу йешарх пайда эцар;

-дешаран а, 1илманан кхетаме, исбаьхьаллин тексташ ладог1арца т1еэца а, кхеташ еша а, цхьанатайпана царах кхета а хууш хилар; стихотворенин кепехь йолу тексташ къастош йешаран йуьхьанцара хаарш карадерзор;

-прозаически исбаьхьаллин произведенеш йухасхьайийца а, церан чулацамах долчу хаттаршна жобпаш дала а, ешначу дешаран, 1илманан кхетаме, исбаьхьаллин текстийн бахьанин-т1аьхьалонийн з1енаш къасто а хаар карадерзор;

-меттан бакьонаш а ларъеш, йозанехь а, барта а доцца дийцарш х1итто хаар карадерзор;

-хьайца къамел деш волчуьнга а ладог1а а, цо дуьйцуьнца реза вацахь а, делил далорца айхьа бохург т1еч1аг1дан а, г1иллакхехь вистхила а, диалог д1айахьа а хаар карадерзор;

-исбаьхьаллин текстийн башхаллийн дуьхе а кхуьуш, дешаран, 1илманан, исбаьхьаллин тексташ вовшех къасто хаар.

4. Дешаран тематически планировани

1-чу классехь

№ п/п	Меттан декъехула йолу теманаш	Сахьт	Дешархочо кхочушдечу коьртачу г1уллакхийн мах хадор
1	Абатал хьалхара мур.	8	Нийсачу рога1аллехь д1ах1иттийнчу сюжетан суьрташца болх: гайтинчу хиламийн анализ, сюжет йийцаре йар, суьрташна т1е а тийжаш, барта дийцар х1оттор.
	Абатан мур.	50	
2	Абатал т1аьхьара мур.	8	
	Дерриге	66	

1-чу т1аьхьакхиоран классехь

№ п/п	Меттан декъехула йолу теманаш	Сахьт	Дешархочо кхочушдечу коьртачу г1уллакхийн мах хадор
1	Абатан мур.	50	Цхьаьна дийцар х1отторан жам1ашца дешаран диалог, х1ара йа важа дош лелор дог1уш йа ца дог1уш хиларх кхетор, диалогехь дакъалацар, шен хьежам бовзийтар а, цуьнан бух балор а. Хьехархочо йешначу текстах кхетар. Сюжетан суьртийн серица, шайн ловзарийн материалашца, тидамашца, занятишца, г1оьналлин дешнашца кегий дийцарш х1иттор.
2	Абатал т1аьхьара мур.	16	
	Дерриге	66	

2-чу классехь

№ п/п	Метган декъехула йолу теманаш	Сахьт	Дешархочо кхочушдечу коьртачу г1уллаккхийн мах хадор
1	Долоран дакъа	1	<p>Ладог1ар: дешархоша ладуг1у хьехархочо йа говзаллин диктора д1айоьшучу исбаьхьаллин тексте (таро йелахь, цу г1уллакхна оьшучу г1ирсех пайда а оьцуш). Хьехархочо дешархойн тидам т1ебохуйту нохчийн маттахь йешаран башхаллашна. Ладог1начу текстах муха кхетта хьажа хаттарш.</p> <p>Хезаш йешар: текстах кхетархьама цаторийла йолчу боларца дешархойх х1орамма а хезаш йешар.</p> <p>Дагахь йешар: текст дагахь йешар, йешначух хиинарг дийцаре дан кечамбар.</p>
2	Нохчийн халкъан барта кхолларалла	8	
3	Сан даймехкан коьрта г1ала	5	
4	Дашо гуьйре	5	
5	Деша журнал «Стела1ад»!	5	
6	Сан добзаллан йовхо	8	
7	Марша да хьо керла ло!	8	
8	Ваха 1ама	5	
9	Вайн кегий доттаг1ий	5	
10	Б1аьсте йог1у, б1аьсте йог1у	8	
11	Даймохк	5	
12	Аьхке	2	
13	Кхечу къаьмнийн литература	2	
14	Дошам	1	
	Дерриге	68	

3-чу классехь

№ п/п	Метган декъехула йолу теманаш	Сахьт	Дешархочо кхочушдечу коьртачу г1уллаккхийн мах хадор
1	Даймехкан косташ.	2	<p>Ладог1ар: дешархоша ладуг1у хьехархочо йа говзаллин диктора д1айоьшучу исбаьхьаллин тексте (таро йелахь, цу г1уллакхна оьшучу г1ирсех пайда а оьцуш). Ладог1начу текстах муха кхетта хьажа хаттарш.</p> <p>Хезаш йешар: текстах кхетархьама цаторийла йолчу боларца дешархойх х1орамма а хезаш йешар.</p> <p>1аморан текстаца диалог: х1иттийнчу хаттаршна жоьпаш; кхачамбацар д1адаккха шайн хьежам бовзийтар; шайна хетачун а, сацаман а бухедиллар довзийта хаар.</p> <p>Текстехь х1иттийнчу г1иллакх-оьздангаллин а, историко-культурин а, кхидолчу а хаттарийн</p>
2	Аьхке а, гуьйре а.	11	
3	Вайн Даймохк.	3	
4	1алам ларбар-иза Даймохк ларбар ду.	6	
5	Берийн дахар.	8	
6	Даймохк вай к1ьинхьегамца хестабо.	5	
7	1а.	15	

8	Блаьсте йоглу, блаьсте йоглу.	15	анализ йар; гонахарчу бакъдолчун хъежамца царна жобпаш лаха хаар.
9	Халкъан барта кхолларалла.	3	
	Дерриге	68	

4-чу классехь

№ п/п	Меттан декъехула йолу теманаш	Сахьт	Дешархочо кхочушдечу коьртачу гIуллаккхийн мах хадор
1	Хьомечу Iаламан сурт.	5	ЛадогIар: дешархоша ладугIу хъехархочо йа говзаллин диктора дIайоьшучу исбаьхьаллин текстехь (таро йелахь, цу гIуллакхна оьшучу гIирсех пайда а оьцуш). ЛадогIначу текстехь муха кхетта хъажа хаттарш. Дагахь йешар: текст дагахь йешар, йешначух хиинарг дийцаре дан кечам бар. Iаморан текстаца диалог: хIитгийнчу хаттаршна жобпаш; кхачамбацар дIадаккха шайн хъежам бовзийтар; шайна хетачун а, сацаман а бухедиллар довзийта хаар. Текстехь хIитгийнчу гIиллакх-оьздангаллин а, историко-культурин а, кхидолчу а хаттарийн анализ йар; гонахарчу бакъдолчун хъежамца царна жобпаш лаха хаар.
2	Вайн Даймехкан дIадаханчунна гIера.	6	
3	Вайн республика Нохчийн чохь.	7	
4	Вайга туьйранаша кхойкху.	10	
5	Нохчийн къоман баккхий йаздархой.	7	
6	Сийлах-доккхачу зеран муьрехь.	6	
7	Болх бе- халкхан дуьхьа ваха.	10	
	Дерриге	51	

Авторы учебников	
1 класс	Абат. Э.Х. Солтаханов, И.Э. Солтаханов. «Грозненский рабочий» 2023 шо.
1 доп класс	Нохчийн литература. Бадаева А.С., Алинева З.Л., Халикова А.Х. «Грозненский рабочий» 2023 шо
2 класс	Нохчийн литература. Бадаева А.С., Алинева З.Л., Халикова А.Х. «Грозненский рабочий» 2023 шо.
3 класс	Дешаран книжка. Э.Х. Солтаханов, И.Э. Солтаханов. «Грозненский рабочий» 2022 шо
4 класс	Дешаран книжка. Э.Х. Солтаханов, И.Э. Солтаханов. «Грозненский рабочий» 2022 шо.

-Книга «Дешаран книжка» Солтаханов Э.Х, Солтаханов И.Э 2022 г.

-Белхан тетрадаш «Йоза йаздаран кеп» Солтаханов Э.Х. 2022 г.

-Книга «Дешаран Iамат» С.А. Алиева, Б.С-А. Касумова 2021г.

-Журнал «СтелIад».

-Ж. Махмаев «Некъан абат».

-С. Эдилов «Байт-абат».

Кабинетан технически г1ирсаш:

- Мультимедийни компьютер
- Мультимедиапроектор
- Интерактивни у
- Магнитни у